

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Introduction of Performing Arts (230124101)

Day & Date: Friday, 05-01-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

12

- 1) भरतमुनींच्या नाट्यशास्त्रात एकूण किती अध्याय आहेत?

अ) 10	ब) 18
क) 27	ड) 36
- 2) सत्यता पडताळा.

अ) मनुष्य हा समुहात राहणारा प्राणी नाही.
ब) कलेचा उगम 13 व्या शतकात झाला.
क) दृक श्राव्य कलेने आकलन क्षमता वृद्धिंगत होते.
ड) वरीलपैकी सगळे
- 3) खालीलपैकी कोणती असत् कला आहे?

अ) भारुड	ब) प्रक्षोभक भाषण
क) नक्षीकाम	ड) नृत्य
- 4) अॅरिस्टॉटलच्या आधी — ने सौंदर्यशास्त्राची संकल्पना मांडली.

अ) शेक्सपिअर	ब) अभिनव गुप्त
क) प्लेटो	ड) स्टॅनिस्लावस्की
- 5) योग्य क्रम ओळखा.

अ) कृष्ण, कंस, वसुदेव, नंद	ब) नंद, वसुदेव, कृष्ण, कंस
क) कंस, वसुदेव, कृष्ण, नंद	ड) वसुदेव, कंस, कृष्ण, नंद
- 6) संस्कृत रंगभूमी कुठे पारंपारिक स्वरूपात टिकून आहे?

अ) आसाम	ब) केरळ
क) राजस्थान	ड) कर्नाटक
- 7) वेगळे ओळखा.

अ) लावणी—महाराष्ट्र	ब) भवई—गुजरात
क) जत्रा—पश्चिम बंगाल	ड) अंकिया नट—बिहार
- 8) यक्षगान म्हणजे काय?

अ) पथनाट्य	ब) ऑपरेटिक नृत्य नाटक
क) गाण्याची शैली	ड) कर्नाटकचे नृत्य

- 9) युनेस्कोने जाहीर केल्याप्रमाणे जागतिक रंगभूमी दिन साजरा करतात?
 अ) 5 नोव्हेंबर
 ब) 27 मार्च
 क) 23 मार्च
 ड) 31 ऑक्टोबर
- 10) योग्य क्रम निवडा.
 अ) रोमन थिएटर, ग्रीक थिएटर, प्रबोधन, मध्ययुगीन रंगभूमी
 ब) ग्रीक थिएटर, रोमन रंगभूमी, मध्ययुगीन थिएटर, प्रबोधन
 क) प्रबोधन, मध्ययुगीन रंगभूम, रोमन थिएटर, ग्रीक थिएटर
 ड) ग्रीक थिएटर, मध्ययुगीन रंगभूमी, रोमन थिएटर, प्रबोधन
- 11) जागतिक नृत्य दिन ---- ह्या तारखेला साजरा केला जातो.
 अ) 29 मार्च
 ब) 29 एप्रिल
 क) 29 जुन
 ड) 29 जुलै
- 12) आंतरराष्ट्रीय रंगभूमी संस्थेची स्थापना कुणी केली?
 अ) युनेस्को
 ब) अमेरिका
 क) भारत
 ड) ब्रिटन

प्र.2 पुढीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

12

- अ) विथी नाटक
 ब) प्रयोगकला
 क) हावभाव
 ड) पदन्यास
 इ) रंगसंगतीचे महत्व
 ई) लोककला

प्र.3 पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

12

- अ) कलेच्या मुलभूत साधनांमध्ये कोणत्या बाबींचा समावेश होतो?
 ब) प्रयोगकलांची आवश्यकता ह्याविषयी चर्चा करा.
 क) कला आणि कारागिरी म्हणजे काय हे सांगून दोहोंमधील फरक स्पष्ट करा.
 ड) आपल्याला आवडणाऱ्या कोणत्याही एका प्रयोगक्षम कलेची वैशिष्ट्ये विस्तृतपणे सांगा.

प्र.4 पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

12

- 1) नाट्यकलेचा उगम ह्यावर सविस्तर लिहा.
 2) नाटक ही दृक श्राव्य कला आहे ह्या विधानाचे विस्तृत विवेचन करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे दीर्घ उत्तर द्या.

12

प्रयोगकला म्हणजे काय हे सांगून त्यांचे महत्व सविस्तर वर्णन करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Dramatics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Elements of Theatre & Play Production Process (230124102)

Day & Date: Sunday, 07-01-2023
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

रिकाम्या जागा भरा.

12

- 1) मंचवस्तुचे त्यांच्या उपयोगानुसार ---- भाग पडतात.
अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार
- 2) रंगभूमीच्या इतिहासातला पहिला पुंजदीप म्हणजे ---- होय.
अ) डिमर ब) ओहम
क) लाईम लाईट ड) यापैकी नाही
- 3) रंगमंचावरील पात्र अगदी पुढल्या ओळीतील प्रेक्षकांपासून किमान ---- फुट अंतरावर असतात.
अ) दहा ब) वीस
क) तीस ड) चाळीस
- 4) ---- ही हस्तवस्तू आहे.
अ) कपाट ब) टेलिफोन
क) पंखा ड) फर्निचर
- 5) भूवयापासून नाकाच्या शेंडयापर्यंतचा आडवा पट्टा ---- होय.
अ) डाव्या डोळयाचा कटीबंध ब) नासिका कटीबंध
क) मूख कटीबंध ड) कपाळ कटीबंध
- 6) ---- म्हणजे नाकाच्या शेंडयापासून हनुवटीपर्यंतचा आडवा पट्टा.
अ) नासिका कटीबंध ब) मूख कटीबंध
क) कपाळ कटीबंध ड) डाव्या गालाचा कटीबंध
- 7) रंगभूषेचे एकूण ---- प्रकार पडतात.
अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार
- 8) दिग्दर्शकाचे एकूण ---- प्रकार पडतात.
अ) पाच ब) सहा
क) सात ड) आठ
- 9) ---- हा रंगभूषेचा प्रकार आहे.
अ) लय ब) रेषारूप
क) ताल ड) वर्तुळ

- 10) पात्रांच्या प्रत्यक्ष उपयोगात येणाऱ्या वस्तूंना ---- म्हणतात.
 अ) ध्वनीवस्तू   ब) हस्तवस्तू
 क) देखाव्याच्या वस्तू   ड) यापैकी नाही
- 11) रंगभूषेपूर्वी कमीतकमी ---- तास आधी नहाणे दाढी करावी.
 अ) एक   ब) दोन
 क) पाच   ड) दहा
- 12) ---- च्या सहाय्याने आर्क लॅम्पचे मंदनही होऊ शकत होते.
 अ) डिमर   ब) लाईट
 क) सिमर   ड) सर्व

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.

12

- अ) लेखक दिग्दर्शक म्हणजे काय?
 ब) रंगभूषेसाठी आवश्यक असणारे आडवे पट्टे स्पष्ट करा.
 क) पार्श्वध्वनी परिणामांच्या पद्धतीपैकी ढगांचा कडकडाट व वीज कडाडल्याचा आवाज या पद्धतींचे स्पष्टीकरण लिहा.
 ड) पात्रांचे रंगमंचावर वास्तव स्वरूपात दर्शन होण्यासाठी कोणत्या भौगोलिक परिस्थितीची गरज असते?
 इ) रंगमंचव्यवस्थापकाच्या जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.
 ई) गगणिका प्रकाशन भूमिदीप स्पष्ट करा.

प्र.3 पुढील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. (कोणतेही दोन)

12

- अ) पार्श्वसंगीत व ध्वनीचे नाट्यनिर्मितीतील महत्त्व स्पष्ट करा.
 ब) आभासी रंगभूषा स्पष्ट करा.
 क) स्वयंरोहित मंदक व इलेक्ट्रॉनिक मंदक या मंदकाच्या प्रकारांचे स्पष्टीकरण द्या.
 ड) तालमीचे वेळापत्रक व नटांची निवड कशाप्रकारे केली जाते ते स्पष्ट करा.

प्र.4 पुढील प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. (कोणताही एक)

12

- अ) भारतीय वेशभूषेचा इतिहास स्पष्ट करा.
 ब) नाटकासाठी रंगभूषा का महत्वाची आहे हे स्पष्ट करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

12

- नाट्यनिर्मितीत पार्श्वसंगीत व ध्वनीचे महत्त्व सांगून पार्श्वसंगीत परिणामांच्या कोणत्याही चार पार्श्वसंगीत परिणामांच्या पद्धतींशी चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Research Methodology in Dramatics (230124105)

Day & Date: Thursday, 11-01-20234
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 12

- 1) नमुना निवडीच्या ---- हया पध्दती आहेत.
अ) पॅरामॅट्रीक आणि नॉन पॅरामॅट्रीक   ब) मॅट्रीक आणि बायोमॅट्रीक
क) सॅट्रीक आणि अल्कलाईन   ड) हेक्ट्रीक आणि सेक्ट्रीक
- 2) विश्व किंवा समग्रातील फक्त काही प्रातीनिधीक एककाची निवड करणे म्हणजे ----
अ) निवडणूक   ब) निवड चाचणी
क) नियुक्ती   ड) नमुना निवड
- 3) संशोधन नियतकालिकांमध्ये प्रकाशित झालेले साहित्य ---- म्हणून ओळखले जाते.
अ) संदर्भ स्त्रोत   ब) दुय्यम स्त्रोत
क) मुख्य स्त्रोत   ड) तृतीयक स्त्रोत
- 4) संशोधन नियतकालिके ही कोणत्या प्रकारची आहेत?
अ) प्राथमिक   ब) दुय्यम
क) तृतीय   ड) अदखलपात्र
- 5) प्रश्नावली ही ---- असते.
अ) संशोधन पध्दती   ब) मोजदाद पद्धती
क) माहिती स्त्रोताचे साधन   ड) वरीलपैकी सर्व
- 6) वर्णनात्मक संशोधन हे ---- संशोधन होय.
अ) सहज सोपे आणि सुकर
ब) खर्चाचे, श्रम आणि कष्टाचे
क) निवांत, मजेचे आणि आरामाचे
ड) काल्पनीक, तार्कीक आणि असंवेदशील
- 7) शास्त्रीय संशोधनाचे मुख्य वैशिष्ट्य
अ) अनुभवजन्य   ब) सैद्धांतिक
क) प्रायोगिक   ड) वरीलपैकी सर्व

- 8) संशोधनाच्या शोधाची सत्यता ही त्याची ---- आहे.
 अ) मौलीकता   ब) वैधता
 क) वस्तुस्थिती   ड) सार्थता
- 9) संशोधनाची समस्या केवळ तेव्हाच व्यवहार्य असते जेव्हा ----
 अ) तिची उपयुक्तता आणि प्रसंगिकता असते
 ब) ती संशोधन करण्यायोग्य असते
 क) ती नवीन आणि माहिती गोळा करण्यायोग्य असेल.
 ड) वरीलपैकी सर्व
- 10) संशोधन अहवालातील ग्रंथसूची
 अ) संशोधन कर्त्याच्या सखोल ज्ञानाची माहिती देते
 ब) भविष्यात संशोधन करणाऱ्या संशोधकांना माहितीस्तव मदत करते
 क) केवळ सोबत जोडलेली असते
 ड) त्या ग्रंथांची प्रसिद्धी करण्यासाठी जोडली जाते
- 11) जेव्हा एखादी समस्या विषम लोकसंख्येशी संबंधित असते तेव्हा नमुना निवडीची ही पद्धत उपयोगी ठरते.
 अ) cluster sampling
 ब) stratified sampling
 क) convenient sampling
 ड) lottery method
- 12) संशोधन करणे तेव्हाच व्यवहार्य नसते जेव्हा
 अ) समस्या संशोधन करणे योग्य असते
 ब) समस्या नवीन आणि ज्ञानात भर टाकणारी असते
 क) समस्येमध्ये आधारित आणि स्वतंत्र अशी दोन्ही परिणामे असतात
 ड) समस्येची उपयुक्तता आणि प्रासंगिकता दोन्ही असते

प्र.2 खालील पैकी कोणत्याही 4 प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

12

- अ) व्याकरण आणि शुद्धलेखन ह्यांचे संशोधनातील स्थान काय असते?
 ब) विषयाची निवड करताना कोणत्या बाबींचा विचार करावा लागतो?
 क) प्रबंध आणि शोध निबंध ह्यातील फरक स्पष्ट करा.
 ड) संशोधन प्रक्रियेमधील मार्गदर्शकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 इ) संशोधनाचा दर्जा राखण्यासाठी कोणत्या बाबींची काळजी घेणे आवश्यक असते?
 ई) संशोधन प्रक्रियेमधील आर्थिक संयोजनाविषयी माहिती लिहा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

12

- अ) संशोधन प्रस्तावामध्ये कोणकोणत्या बाबींचा समावेश असावा?
 ब) नाट्यक्षेत्रामध्ये संशोधन कोणकोणत्या पायऱ्यांचा अवलंब केला जातो आणि त्यांचे महत्त्व ह्या विषयी सविस्तर चर्चा करा.
 क) संशोधकाच्या जबाबदाऱ्यांविषयी सविस्तर लिहा.
 ड) प्रबंध लिखाणातील "करु नयेत" अशा गोष्टींची माहिती सांगा.

- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा 12
'संशोधन' ही एक सामाजीक जबाबदारी आहे.' हया संज्ञेचे विवेचन करा.
किंवा
संशोधनातील नैतीकता आणि अनैतीकता हयांचे सोदाहरण परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालील प्रश्नाचे दीर्घ उत्तर लिहा. 12
संशोधनातील महत्वाच्या टप्प्यांचे स्वरूप विषद करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Classical Indian Theatre (230124106)

Day & Date: Friday, 29-12-2023
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

प्र.1 रिकाम्या जागा भरा. 12

- 1) नाटयशास्त्राचा आदिकर्ता ---- आहे.
 अ) ब्रम्हा ब) विष्णू
 क) शिव ड) यापैकी नाही
- 2) नाटयशास्त्राची उत्पत्ती ---- व्या अध्यायात स्पष्ट केली आहे.
 अ) पहिल्या ब) दुसऱ्या
 क) तिसऱ्या ड) चौथ्या
- 3) भरतमूर्तीनी नाटयमंडपाचे स्पष्टीकरण व माहिती ---- व्या अध्यायात दिली आहे.
 अ) पहिल्या ब) दुसऱ्या
 क) तिसऱ्या ड) चौथ्या
- 4) भरतमूर्तीनी नाटयशास्त्रात एकूण ---- रसांचे वर्णन केले आहे.
 अ) पाच ब) सात
 क) नऊ ड) बारा
- 5) ऋग्वेदापासून ---- घेतले.
 अ) गायन ब) पाठय
 क) अभीनय ड) यापैकी नाही.
- 6) नायक नायिकांमध्ये एकूण ---- प्रकृती आढळतात.
 अ) एक ब) दोन
 क) तीन ड) चार
- 7) सामवेदापासून ---- घेतले.
 अ) पाठय ब) अभिनय
 क) गायन ड) सर्व
- 8) हसत हसत गुढार्तयुक्त भाषण करणे यास ---- म्हणतात.
 अ) वाचन ब) गायन
 क) नालिका ड) संभाषण
- 9) नाटकात प्रकरणाप्रमाणेच ---- ते दहा अंक असतात.
 अ) तीन ब) चार
 क) पाच ड) आठ

Seat
No.

M.A. (Dramatics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Introduction to Performing Arts (MA22101)

Day & Date: Friday, 05-01-2024
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडा.

04

- 1) भरतमुनींच्या ——— एकूण 36 अध्याय आहेत?
  - अ) ग्रंथात
  - ब) पुस्तकात
  - क) नाट्यशास्त्रात
  - ड) नाटकात
- 2) सत्यता पडताळा.
  - अ) मनुष्य हा समुहात राहणारा प्राणी आहे..
  - ब) कलेचा उगम तीसऱ्या शतकात झाला.
  - क) दृक श्राव्य कलेने आकलन क्षमता वृद्धिंगत होते.
  - ड) वरीलपैकी सगळे.
- 3) खालीलपैकी कोणती सत् कला आहे?
  - अ) भारुड
  - ब) प्रक्षोभक भाषण
  - क) नक्षीकाम
  - ड) नृत्य
- 4) ऑरिस्टॉटलच्या आधी ——— ने सौंदर्यशास्त्राची संकल्पना मांडली.
  - अ) प्लेटो
  - ब) अभिनव गुप्त
  - क) शेक्सपिअर
  - ड) स्टॅनिस्लावस्की

ब) चूक की बरोबर ते ओळखा.

04

- 1) बांधकाम ही कला आहे.
- 2) मुर्तिकाम ही कारागिरी आहे.
- 3) कला आणि कौशल्य ह्या दोन्ही भिन्न गोष्टी आहेत.
- 4) सौंदर्यशास्त्र ह्या ग्रंथामुळे कलांच्या संपन्नते मध्ये भर पडली.

क) योग्य जोड्या जुळवा.

04

a) कथकली	i) अबोध
b) नक्षीकाम	ii) नृत्य नाट्य
c) खोपा	iii) परंपरा
d) विधीनाट्य	iv) कारागिरी

	a	b	c	d
A	ii	iv	i	iii
B	i	ii	iii	iv
C	iii	iv	i	ii
D	iv	i	ii	iii

- ड) योग्य अयोग्य ओळखा.
- 1) तबला – कला
  - 2) सुतारकाम – कला
  - 3) चित्रकला – अनुकरणीय
  - 4) लोककला – शास्त्रीय

प्र.2 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

16

- अ) विथी नाटक
- ब) प्रयोगकला
- क) हावभाव
- ड) पदन्यास
- इ) रंगसंगतीचे महत्व
- ई) लोककला

प्र.3 पुढील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) प्रयोगकला म्हणजे काय?
- ब) प्रयोगकलांची आवश्यकता ह्याविषयी चर्चा करा.
- क) नाटक ही दृक श्राव्य कला आहे ह्या विधानाचे विस्तृत विवचेन करा.
- ड) आपल्याला आवडणाऱ्या कोणत्याही एका प्रयोगक्षम कलेची वैशिष्ट्ये विस्तृतपणे सांगा.

प्र.4 पुढील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

- अ) नाट्यकलेचा उगम ह्यावर सविस्तर लिहा.
- ब) कलेच्या मुलभूत साधनांमध्ये कोणत्या बाबींचा समावेश होतो?

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे दीर्घ उत्तर द्या.

16

नाट्यकलेचा उगम ह्यावर सविस्तर लिहा.

Seat
No.

**M.A. (Dramatics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Elements of Theatre & Play Production Process (MA22102)**

Day & Date: Sunday, 07-01-2024

Max. Marks: 80

Time: 03:00 PM To 06:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) रिकाम्या जागा भरा.

04

- 1) रंगभूमीच्या इतिहासातला पहिला पुंजदीप म्हणजे ----
अ) स्पॉट लाईट   ब) कुंजदीप
क) लाईम लाईट   ड) कट लाईट
- 2) मराठी रंगभूमीवर 1930 पर्यंत ---- चा वापर प्रकाशासाठी होत असे.
अ) ओहम   ब) स्प्रे लाईट
क) पेट्रोमॅक्स   ड) यांपैकी नाही
- 3) पार्श्वअवकाशातून दिलेल्या प्रकाशाला कट लाइटिंग किंवा ---- म्हणतात.
अ) स्पॉट लाइटिंग   ब) लाईम लाईटिंग
क) रिम लाइटिंग   ड) यांपैकी नाही
- 4) डाव्या डोळ्याच्या बाहेरच्या कोपऱ्यापासून डाव्या कानापर्यंतचा उभा पट्टा म्हणजे ---- होय.
अ) डाव्या गालाचा कटिबंध   ब) उजव्या गालाचा कटिबंध
क) डाव्या डोळ्याचा कटिबंध   ड) उजव्या डोळ्याचा कटिबंध

ब) योग्य जोड्या लावा.

04

1) पार्श्वपुरदीप	अ) रंगमाध्यम
2) जिलेटीन	ब) नाकाच्या शेंड्यापासून हनूवटीपर्यंतचा आडवा पट्टा
3) त्रिपरीमीत रंगभूषा	क) पेजन्ट लाईट
4) मुख कटीबंध	ड) टक्कलांचे टोप

क) पुढील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा.

04

- 1) रंगमंचावरील पात्रांचे दर्शन वास्तव रूपात घडविणे हाही वेशभूषेचा एक उद्देश असतो.
- 2) विद्युतजनित्रात (जनरेटर) साधारणपणे एक फेजमध्ये 220 ते 250 होल्ट विज निर्माण करते.
- 3) मंचमुख प्रकाशव्यवस्थेमुळे नटाच्या चेहऱ्यावरील छायाप्रकाश सौम्य होतात व चेहऱ्याची भावुकता टिकविण्यासाठी रंगभूषेची गरज निर्माण होते.
- 4) गगणिका म्हणजे अभिनयक्षेत्राच्या मागील बाजूस बसविलेला ऑफव्हाईट किंवा ग्रे रंगाचा वर्तुळाकार पडदा होय.

ड) पुढील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

- 1) आंतरवक्र आरशाचा केंद्रबिंदू म्हणजे काय?
- 2) रंगमंचावर साधारणतः किती व्हॅट शक्तीचे पूरदीप वापरतात?
- 3) विद्युतदाब कोणत्या मापाने मोजतात?
- 4) रंगभूषा साहित्यात कोणते रसायन वापरलेले असते ज्यामुळे नाजूक त्वचेस अथवा ब्लेडमुळे झालेल्या जखमांतून त्वचेस अपाय होण्याची शक्यता असते?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) रेषारूप रंगभूषा स्पष्ट करा.
- ब) पार्श्वध्वनी परिणामांच्या पद्धतींपैकी वाऱ्याचा ध्वनी या पद्धतीचे स्पष्टीकरण द्या.
- क) पात्रांचे रंगमंचावर वास्तव स्वरूपात दर्शन घडविण्यासाठी कोणत्या सामाजिक, सांस्कृतिक व आर्थिक परिस्थितीचा विचार करावा लागतो?
- ड) गगणिका-प्रकाशन-उर्ध्व दीपपट स्पष्ट करा.
- इ) विद्युत प्रवाहाचे दोन प्रकार स्पष्ट करा.
- ई) विद्युतउपकरणांची जोडणी करण्याच्या दोन पद्धती स्पष्ट करा.

प्र.3 पुढील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) स्वयंरोक्षित मंदक व इलेक्ट्रॉनिक मंदक या मंदकाच्या प्रकारांचे स्पष्टीकरण द्या.
- ब) लुकलुकणारा दीप व कृष्णदीप यांच्याविषयी माहिती स्पष्ट करा.
- क) प्रकाश आयोजन कलेचा इतिहास स्पष्ट करा.
- ड) तालमीचे वेळापत्रक व नटांची निवड कशाप्रकारे केली जाते, स्पष्ट करा.

प्र.4 पुढील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे लिहा. (कोणताही एक)

16

- अ) नाटकासाठी रंगभूषा का महत्त्वाची आहे, हे स्पष्ट करा
- ब) नाटकाची निवड ते नाट्यप्रयोग करण्यापर्यंत दिग्दर्शकाने काय व कशी कामगिरी केली पाहिजे, ते सांगा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

नाटकासाठी आवश्यक असणारे वेशभूषेचे महत्त्व सविस्तरपणे स्पष्ट करा. व भारतीय वेशभूषेचा इतिहास स्पष्ट करा.

Seat
No.**M.A. (Dramatics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Folk Theatre of India (MA22106)**Day & Date: Tuesday, 09-01-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.**अ) रिकाम्या जागा भरा.**

04

- 1) — हा धार्मिकतेशी निगडीत अशा विधीशी कमी-अधिक प्रमाणात संबंधीत असतो.
अ) पूर्वरंग
ब) पश्चिमरंग
क) दक्षिणरंग
ड) उत्तररंग
- 2) लोकनाटयाचा — हा रंजनाला प्राधान्य देणारा असतो.
अ) पूर्वभाग
ब) पश्चिमभाग
क) दक्षिणभाग
ड) उत्तरभाग
- 3) स्थूलमानाने दशावतारी नाटकाची परंपरा महाराष्ट्रामध्ये — शतकापासून धरली जाते.
अ) पंधराव्या
ब) सोळाव्या
क) सतराव्या
ड) अठराव्या
- 4) महाराष्ट्रात उत्सवाची सांगता — ने करण्याची परंपरा आहे.
अ) लळीताने
ब) भजनाने
क) किर्तनाने
ड) यापैकी नाही

ब) योग्य जोड्या लावा.

04

- 1) भारूडाचा उपयोग
अ) अरबी भाषा
- 2) माहुरच्या रेणुकेचे भक्त
ब) समाज प्रबोधनासाठी
- 3) तुळजापुरच्या भवानीचे भक्त
क) रेणूराई
- 4) तमाशा शब्द
ड) कदमराई

क) पुढील विधाने चुक की बरोबर ते लिहा.

04

- 1) लळीताच्या शेवटी निरनिराळी सोंगे आणून त्यांच्या मुखातून भारूडे म्हणटली जातात.
- 2) गोंधळ हा केवळ एक विधी नसून विधिस्वरूपाचा नाटयप्रकार आहे.
- 3) विधिनाटयात सर्वजण साथीदार असतात.
- 4) गणानंतर श्रीकृष्णाची लीला गायली जाते. त्यालाच 'गवळण' म्हणतात.

ड) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) कोणताही नाट्यप्रयोग सादर होत असताना कोणते दोन घटक महत्त्वाचे असतात?
- 2) नामसप्ताहाची सांगता कशाने होते?
- 3) लळितात प्रामुख्याने कोणती तीन प्रकारची सोंगे आणली जातात?
- 4) 'गण' म्हणजे काय?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) तमाशाची जडणघडण कशाप्रकारे झाली?
- ब) लोकरंगभूमीवरील संवादाचे स्वरूप कशाप्रकारचे असते?
- क) लळीत प्रकारांपैकी नामसप्ताहाचे लळीत व लोकोत्सवाचे लळीत यांबद्दल माहिती लिहा.
- ड) 'गण' या तमाशातील अंगाबद्दल माहिती लिहा.
- इ) नाटक म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- ई) भारूडाची रचना स्पष्ट करा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) लोकरंगभूमीवरील लोकनाट्याचे सादरीकरण व संवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) तमाशा या लोकनाटयप्रकारातील गण आणि गौळण यांबद्दल माहिती लिहा.
- क) तमाशा या लोकनाटयप्रकारातील मुजरा आणि वग याद्वल माहिती लिहा.
- ड) भारूड म्हणजे काय सांगून त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

16

- अ) तमाशा या लोकनाटय प्रकारातील विविध अंगे स्पष्ट करा.
- ब) 'लोकनाटय ही संज्ञा सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

प्र.5 महाराष्ट्रातील 'भारूड ' आणि 'लळीत' या लोकनाटय प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.

16

Seat
No.**M.A. (Dramatics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Classical Indian Theatre (MA22107)**

Day & Date: Tuesday, 09-01-2024

Max. Marks: 80

Time: 03:00 PM To 06:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.**अ) रिकाम्या जागा भरा.**

04

- 1) नाटयमंडपाचे भरतमुनींनी एकूण ——— प्रकार सांगितलेले आहेत.
अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार
- 2) पुर्वरंगाची एकूण ——— अंगे (विभाग) भरतमुनींनी सांगितलेले आहेत.
अ) पंधरा ब) सोळा
क) सतरा ड) अठरा
- 3) हसत हसत गुढार्तयुक्त भाषण करणे यास ——— म्हणतात.
अ) नालिका ब) त्रिगत
क) व्याहार ड) अवलगित
- 4) नाटकात प्रकरणाप्रमाणेच ——— ते ——— अंक असतात.
अ) दोन ते चार ब) पाच ते दहा
क) दहा ते बारा ड) आठ ते दहा

ब) योग्य जोड्या लावा.

04

1) अथर्ववेद	अ) नायिका
2) नाटयमंडपाचा प्रकार	ब) नायक
3) सुत्रधारगुण	क) चौकोनी नाटयमंडप
4) धैर्य-गांभीर्यसंपन्न	ड) रस

क) पुढील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा.

04

- 1) रसांचे वर्णन भरतमुनींनी पाचव्या अध्यायात केलेले आहे.
- 2) सर्व नायक धीर म्हणजे शूर असतात.
- 3) मित बोलणारी, चतुर, लज्जावती, अनिष्टूर, कुलशीलगुणसंपन्न, वडिलांचा मान ठेवून त्यांचे ऐकणारी, धैर्यगांभीर्यसंपन्न, ही उत्तम स्त्रीची प्रकृति होय.
- 4) नटाने कथाभाग सांगण्याच्या तेरा पद्धती 'अंक' या रूपकात याव्या लागतात.

ड) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) भरतमुनींच्या नाटयशास्त्राच्या दुसऱ्या अध्यायात कशासंबंधी माहिती सांगितलेली आहे?
- 2) भरतमुनींनी कोणते तीन प्रकारचे भाव सांगितलेले आहेत?
- 3) नायक-नायिकांमध्ये कोणत्या तीन प्रकृति आढळतात?
- 4) प्रहसन म्हणजे काय?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) 'पारिपार्श्वक' या नायकांच्या गुणवैशिष्ट्यांबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
- ब) 'भयानक' रसाबद्दल माहिती लिहा.
- क) 'अदभूत' रसाबद्दल माहिती लिहा.
- ड) दशरूपकांपैकी 'व्यायोग' या रूपकाबद्दल माहिती लिहा.
- इ) 'करुण' रसाबद्दल माहिती लिहा.
- ई) भरतमुनींनी न्यायाधिशबद्दलचे कोणते गुण नाटयशास्त्रात सांगितलेले आहेत?

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) भरतमुनींनी नाटयशास्त्रात वर्णन केलेल्या रसांपैकी कोणत्याही दोन रसांबद्दल सविस्तर वर्णन करा.
- ब) दशरूपकांमधील व्यायोग आणि प्रकरण या रूपकांबद्दल सविस्तरपणे माहिती लिहा.
- क) इहामृग व अंक या रूपकांबद्दल सविस्तर माहिती लिहा.
- ड) वीर व बीभत्स रसांबद्दल सविस्तर वर्णन करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची सविस्तरपणे उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

16

- अ) भरतमुनींनी वर्णन केलेल्या नाटयशास्त्र ग्रंथात मंडपाचे प्रकार व स्थापना यांचे वर्णन कशाप्रकारे केलेले आहे?
- ब) नाटयाची उत्पत्ती कशी झाली, याचे सविस्तर वर्णन करा.

प्र.5 खालील प्रश्नांची सविस्तरपणे उत्तरे लिहा.

16

भरतमुनींनी नाटयशास्त्रात वर्णन केलेली दशरूपकांची माहिती सविस्तरपणे वर्णन करा.

Seat
No.

Set P

**M.A. (Dramatics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

History of Theatre (Asian & European) (MA22201)

Day & Date: Monday, 18-12-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16
- अ) रिकाम्या जागा भरा. 04
- 1) भरतमुनींचा ---- हा ग्रंथ नाटकाच्या सादरीकरणाचे मार्गदर्शन करणारा प्राचीन भारतातील एकमेवाद्वितीय ग्रंथ मानला जातो.
- अ) संख्याशास्त्र ब) भौतिकशास्त्र
क) नाटयशास्त्र ड) यांपैकी नाही
- 2) धनंजयाच्या वर्गीकरणानुसार संस्कृत नाटकांचे ---- प्रकार पडतात.
- अ) चार ब) सहा
क) आठ ड) दहा
- 3) महाकवी कालिदासांची ---- नाटके अतिशय प्रसिद्ध आहेत.
- अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार
- 4) 'डायनायसस' हा ---- यांचा निसर्गदेव होता.
- अ) ग्रीक ब) जपानी
क) रोमन ड) यांपैकी नाही.
- ब) योग्य जोड्या लावा. 04
1) अभिज्ञान शाकुंतल 2) मालती-माधव 3) मुद्राराक्षस 4) नो-नाट्य		1) जपानी रंगभूमी 2) भवभूती 3) कालिदास 4) विशाखदत्त
- क) पुढील प्रश्नांची उत्तरे चूक की बरोबर ते लिहा. 04
- 1) विशाखदत्त, भास, कालिदास व भवभूती हे संस्कृत नाट्यपरंपरेतील सर्वश्रेष्ठ नाटककार आहेत.
- 2) दशरूपकात 'नाटक' ही सर्वात उन्नत रूपकाची अवस्था मानली जाते.
- 3) धर्मविधीचा भाग म्हणून 'नो-नाट्य' हा नाट्यप्रकार सातव्या शतकात उदयाला आला.
- 4) युरीपिडीझ हा ग्रीक नाटककार नाही.

ड) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) भारतीय वेदांचा निर्मितीकाल कोणता मानला जातो?
- 2) भवभूती या संस्कृत नाटककाराच्या कोणत्या नाटकाला सर्वोत्तम संस्कृत नाटक मानले जाते?
- 3) नो-नाट्यातील नायकाची भूमिका करणाऱ्या नटांना काय म्हणतात?
- 4) 1580 ते 1642 या एलिझाबेथन काळात इंग्लंडमध्ये किती प्रकारची नाट्यगृहे होती?

प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) 'कैसिकी वृत्ती' या संस्कृत नाट्यपरंपरेतील वृत्तीबद्दल माहिती लिहा.
- ब) दशरूपकातील 'प्रहसन' या रूपकाबद्दल माहिती लिहा.
- क) नो-नाट्याच्या नाट्यगृहाची रचना कशाप्रकारची होती?
- ड) ग्रीक रंगभूमीचा अस्त कशाप्रकारे झाला, हे स्पष्ट करा.
- इ) 'बिजींग ऑपेरा' विषयी थोडक्यात चर्चा करा.
- ई) एलिझाबेथकालीन रंगभूमीविषयी माहिती लिहा.

प्र.3 पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) उपरूपक 'नाटिका' याबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
- ब) संस्कृत रंगभूमीची अवनती कशाप्रकारे झाली, हे स्पष्ट करा.
- क) ग्रीक नाटकांची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) रोमन नाटककार प्लॉटस व टेरेन्स यांविषयी चर्चा करा.

प्र.4 पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

16

- अ) 'कॉमेदिया-डेल-आर्ते' याबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
- ब) संस्कृत रंगभूमीवरील नाटककार कालिदास व भवभूती यांच्या प्रत्येकी दोन नाटकांविषयी सविस्तर चर्चा करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

- अ) संस्कृत रंगभूमीवरील भास, कालिदास, भवभूती व विशाखदत्त या प्रमुख नाटककारांविषयी चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Dramatics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Marathi Theatre (MA22202)**

Day & Date: Tuesday, 19-12-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16
- अ) रिकाम्या जागा भरा. 04
- 1) 26 नोव्हेंबर 1853 साली विष्णुदास भावेंनी ---- या नाटकाचा प्रयोग अदययावत ग्रांट रोड थिएटर येथे सादर केला.
अ) सीतास्वयंवर   ब) राजा गोपीचंद
क) मानापमान   ड) यापैकी नाही
  - 2) ---- हे खाडिलकरांचे पहिले संगीत नाटक होते.
अ) शांतता कोर्ट चालू आहे   ब) सुलतान
क) मानापमान   ड) चल रे भोपळ्या टूणूक टूणूक
  - 3) ---- ते ---- हा कालखंड म्हणजे व्यावसायिक मराठी रंगभूमीच्या इतिहासातील सुवर्णयुग मानले जाते.
अ) 1970 ते 1988   ब) 1764 ते 1852
क) 1764 ते 1853   ड) 1882 ते 1920
  - 4) 'प्रेमा तुझा रंग कसा?' ही सुखात्मिका ---- यांची आहे.
अ) प्रल्हाद केशव अत्रे   ब) विष्णूदास भावे
क) वसंत कानेटकर   ड) महेश एलकुंचवार
- ब) योग्य जोड्या लावा. 04
- 1) 1899   अ) प्रेमा तुझा रंग कसा
  - 2) राम गणेश गडकरी   ब) विदूषक
  - 3) वि. वा. शिरवाडकर   क) संगीत शारदा
  - 4) वसंत कानेटकर   ड) प्रेम संन्यास
- क) पुढील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा. 04
- 1) शिरवाडकरांच्या नाटकांचे बलस्थान त्यांनी निर्माण केलेल्या सशक्त व्यक्तिरेखांमध्ये आहे.
  - 2) विजय तेंडूलकरांनी मराठी रंगभूमीवरील प्रायोगिक नाटकांची मुहूर्तमेढ रोवली.
  - 3) 'कन्यादान' हे नाटक समाजातील जातिभेदाकडे वेगळ्या दृष्टीने बघणारे नाटक आहे.
  - 4) महेश एचकुंचवार हे मराठी रंगभूमीवरचे प्रायोगिक नाटककार आहेत.

ड) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) 1843 साली विष्णुदास भावे यांच्या कोणत्या नाटकाने व्यावसायिक मराठी रंगभूमीची मूहूर्तमेढ रोवली?
- 2) 'संगीत शारदा' या नाटकाचा प्रयोग कोणत्या साली झाला?
- 3) राम गणेश गडकरी यांचे पहिले नाटक कोणते?
- 4) 'तीन पैशाचा तमाशा' हे नाटक कोणाचे आहे?

प्र.2 पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) शाहराज यांनी तेलगु भाषेत लिहिलेल्या नाटकांची नावे सांगा.
- ब) 'शांतता कोर्ट चालू आहे' या नाटकाविषयी थोडक्यात वर्णन करा.
- क) विजय तेंडूलकरांच्या 'कमला' या नाटकाविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- ड) सतीश आळेकरांचे प्रायोगिक मराठी रंगभूमीवरील योगदान स्पष्ट करा.
- इ) 'लोककथा 78' या रत्नाकर मतकरी यांच्या नाटकाविषयी माहिती लिहा.
- ई) प्रल्हाद अत्रेंच्या लोकप्रिय नाटकांची नावे लिहा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) व्यावसायिक मराठी रंगभूमीवर संगीत नाटकाचा उदय कशाप्रकारे झाला. हे स्पष्ट करा.
- ब) कृष्णजी प्रभाकर खाडिलकरांचे व्यावसायिक मराठी रंगभूमीवरील योगदान स्पष्ट करा.
- क) पु. ल. देशपांडे यांचे व्यावसायिक मराठी रंगभूमीवरील कार्य स्पष्ट करा.
- ड) विजय तेंडूलकरांचे 'घाशीराम कोतवाल' हे नाटक मराठी रंगभूमीच्या इतिहासाला वळण देणारे नाटक होते, असे का म्हटले जाते?

प्र.4 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

16

- अ) प्रल्हाद केशव अत्रे यांना व्यावसायिक मराठी रंगभूमीला संजीवनी देणारा नाटककार म्हणून का ओळखले जाते? त्यांचे कार्य स्पष्ट करा.
- ब) व्यावसायिक मराठी रंगभूमीचा इतिहास व संगीत नाटकांच्या उदयाविषयी सविस्तर चर्चा करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

व्यावसायिक मराठी रंगभूमीचा व प्रायोगिक मराठी रंगभूमीचा इतिहास सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

- 9) कथानकाचे आकारमान ---- प्रकृत करणारे असावे.
 अ) घनता ब) उंची
 क) खोली ड) सौंदर्य
- 10) समिक्षकाच्या लेखणीमध्ये ---- नसला पाहीजे.
 अ) मोह ब) आळस
 क) लोभ ड) कंटाळा
- 11) समिक्षकाला ---- गरजेचे आहे.
 अ) समिक्षण करता येणे
 ब) निरनिराळ्या भाषा येणे
 क) कलेतील जागतीक प्रवाहांचे भान असणे
 ड) नाटकासाठी वेळ असणे
- 12) प्रा. प्रेमानंद सोनटक्के यांचा समिक्षण विषयावरील प्रसिध्द ग्रंथ?
 अ) प्रेक्षकांचा अंतःस्वर ब) समिक्षेचा अंतःस्वर
 क) नाटकाचा अंतःस्वर ड) तुमचा आमचा अंतःस्वर
- 13) समिक्षकाला आवश्यक असणारे गुण ----.
 अ) आपले लिखाण वर्तमान पत्रात छापून आणणे
 ब) कलाकृतीचा रसास्वाद घेता येणे
 क) कलाकृतीचा अभ्यासपूर्ण विचार करणे
 ड) परखड टीका करता येणे
- 14) समिक्षण म्हणजे?
 अ) एखाद्या कलाकृतीच्या गुणदोषांचे परिक्षण आणि मुल्यमापन करणारे लेखन
 ब) एखाद्या कलाकृतीच्या दोषांचे परीक्षण आणि मापन करणारे लेखन
 क) एखाद्या कलाकृतीच्या गुणांचे कौतुक आणि सन्मान करणारे लेखन
 ड) एखाद्या कलाकृतीच्या कलाकारांचे परिक्षण आणि मुल्यमापन करणारे लेखन
- 15) अभ्यासपूर्ण समिक्षणाला मराठीत ---- असेही सम्बोधले जाते.
 अ) स्वाध्याय ब) परिक्षण
 क) चर्चा ड) टीका
- 16) समिक्षा ही नेहमी ---- शब्दात असेल तर ती प्रभावी होते.
 अ) जड ब) कमी
 क) अधीक ड) तीव्र

प्र.2 पुढीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

- अ) तूज आहे तूजपाशी नाटकाची समिक्षा
 ब) क्रिटिक क्लब
 क) नाट्यप्रयोगाच्या दृश्य अनुभवाचे विश्लेषण
 ड) साहित्य समिक्षा
 इ) संशोधनात्मक समिक्षा
 ई) समिक्षकाची जबाबदारी

16

- प्र.3 पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची दीर्घ उत्तरे लिहा. 16**
- अ) समिक्षेचे प्रकार सांगून त्यांची उपयोगिता सिद्ध करा.
ब) समिक्षकाची पूर्वतयारी याविषयी लिहा.
क) वि. भा. देशपांडे यांचे समिक्षण क्षेत्रातील योगदान स्पष्ट करा.
ड) स्वातंत्र्योत्तर काळातील रंगभूमीच्या स्वरूपाचे विवेचन करा.
- प्र.4 पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 16**
- 1) समिक्षकांची जबाबदारी यावर विस्तृत लिहा.
2) तुम्हाला आवडलेल्या कोणत्याही एका नाटकाचे समिक्षण करा.
- प्र.5 विस्तृत उत्तर लिहा. 16**
- ती फुलराणी नाट्यप्रयोगाचे समिक्षण करा.

- ड) योग्य की अयोग्य ओळखा.
- 1) अंगिक-मुद्रा
  - 2) सात्त्विक-गायन
  - 3) वाचिक-संतुलित अवस्था
  - 4) आहार्य-रचना

प्र.2 पुढील पैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

16

- अ) शुद्रक
- ब) कालीदास
- क) उत्तररामचरीत
- ड) दूतघटोत्कच
- इ) स्वप्नवासवदत्ता
- ई) भवभूती

प्र.3 कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

16

- अ) भरत प्रणीत नाट्यगृहांची रचना मांडा.
- ब) वृत्ती म्हणजे काय हे सांगून त्यांचे प्रकार कोणते ते लिहा.
- क) कालीदासांची नाट्यसृष्टी यावर सविस्तर लिहा.
- ड) मृच्छकटीकम बदल माहिती लिहा.

प्र.4 पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे दिर्घ उत्तर लिहा.

16

- अ) संस्कृत रंगभूमीच्या सुवर्णकाळाचे वर्णन करा.
किंवा
- ब) भारतीय पारंपारीक रंगभूमीच्या न्हासाची कारणे सांगा.

प्र.5 संस्कृत नाट्य परंपरेचा सविस्तर आढावा घ्या.

16

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Methodology of Research (MA22301)

Day & Date: Friday, 05-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) शास्त्रीय संशोधनाचे मुख्य वैशिष्ट्य ----.
अ) अनुभवजन्य ब) सैद्धांतिक
क) प्रायोगिक ड) वरीलपैकी सर्व
- 2) संशोधनाच्या शोधाची सत्यता ही त्याची ---- आहे.
अ) मौलिकता ब) वैधता
क) वस्तुस्थिती ड) सार्थता
- 3) संशोधनाची समस्या केवळ तेव्हाच व्यवहार्य असते जेव्हा ----.
अ) तिची उपयुक्तता आणि प्रसंगिकता असते
ब) ती संशोधन करण्या योग्य असते
क) ती नवीन आणि माहिती गोळा करण्या योग्य असेल.
ड) वरीलपैकी सर्व
- 4) संशोधन अहवालाची ग्रंथसूची
अ) संशोधन कर्त्याच्या सखोल ज्ञानाची माहिती देते
ब) भविष्यात संशोधन करणाऱ्या संशोधकांना माहितीस्तव मदत करते
क) केवळ सोबत जोडलेली असते
ड) त्या ग्रंथांची प्रसिद्धी करण्यासाठी जोडली जाते
- 5) जेव्हा एखादी समस्या विषम लोकसंख्येशी संबंधित असते तेव्हा नमुना निवडीची ---- ही पद्धत उपयोगी ठरते.
अ) cluster sampling ब) stratified sampling
क) convenient sampling ड) lottery method
- 6) संशोधन करणे तेव्हाच व्यवहार्य नसते जेव्हा
अ) समस्या संशोधन करणे योग्य असते
ब) समस्या नवीन आणि ज्ञानात भर टाकणारी असते
क) समस्येमध्ये आधारित आणि स्वतंत्र अशी दोन्ही परिमाणे असतात
ड) समस्येची उपयुक्तता आणि प्रासंगिकता दोन्ही असते

- 7) संशोधन विषयाची निवड करताना प्रामुख्याने कशाचा विचार केला जातो?
- अ) संशोधकाची आवड
 ब) आर्थिक मदत
 क) समस्येचा सामाजिक संबंध
 ड) संबंधित विषयाचे उपलब्ध साहित्य
- 8) समाजात प्रत्यक्षात जाऊन करण्याच्या संशोधन पद्धती चे वर्गीकरण कसे केले जाऊ शकते?
- अ) अनुभवजन्य संशोधन
 ब) ऐतिहासिक संशोधन
 क) प्रायोगिक संशोधन
 ड) चरित्रात्मक संशोधन
- 9) ज्या संशोधनामध्ये भूतकाळातील अभ्यासाचा आधार घेऊन नवीन प्रमाणे सिद्ध केली जातात अशा संशोधनाला ---- म्हणतात.
- अ) तात्विक संशोधन
 ब) ऐतिहासिक संशोधन
 क) पौराणिक संशोधन
 ड) सामग्री विश्लेषणात्मक संशोधन
- 10) कृती संशोधन हे ---- आहे.
- अ) उपयोजित संशोधन
 ब) समस्या त्वरित सोडवण्यासाठी केलेले संशोधन
 क) अनुकरणात्मक संशोधन
 ड) रेखांश संशोधन
- 11) शून्य गृहीतक म्हणजे ----.
- अ) परिमाणांमध्ये काहीही फरक नसतो
 ब) संशोधनाच्या कल्पनेप्रमाणेच
 क) ते व्यक्तिनिष्ठ असते
 ड) परिमाणांमध्ये फरक असतो
- 12) संशोधनाची वस्तुनिष्ठता कशी वाढवली जाऊ शकते?
- अ) निःपक्षपातीपणा द्वारे
 ब) विश्वासाहते द्वारे
 क) वैधते द्वारे
 ड) वरील सर्व प्रकारे
- 13) संशोधनही ---- प्रक्रिया आहे.
- अ) वारंवार शोध घेण्याची
 ब) एखाद्या समस्येवर उपाय शोधण्याची
 क) समस्येच्या मुळापर्यंत जाण्याच्या शास्त्रीय पध्दतीची
 ड) यापैकी नसलेली
- 14) Controlled Group ही संज्ञा कोणत्या संशोधन प्रकारामध्ये येते?
- अ) सर्वेक्षण पध्दती
 ब) ऐतिहासिक पध्दती
 क) प्रायोगिक पध्दती
 ड) सविस्तर पध्दती
- 15) संशोधन कार्य सुरु करण्यापूर्वी संशोधकाला ---- सादर करण्याची आवश्यकता असते.
- अ) संशोधन प्रबंध
 ब) संशोधन प्रस्ताव
 क) संशोधन प्रकल्प
 ड) संशोधन निबंध

- 16) उत्तम शोधनिबंधाच्या नैतिकतेमध्ये पुढीलपैकी कोणती बाब अति महत्त्वाची ठरते?
- संबंधित संपादकांना सांगितल्याशिवाय एकच शोधनिबंध दोन नियतकालिकांमध्ये प्रकाशित करणे.
  - पूर्वी झालेल्या शोध कार्याचा आढावा घेऊन आपली यथायोग्य मते बनविणे.
  - शोधक कार्यामध्ये सहभागी असल्यामुळे कोणत्याही जुन्या अथवा नवीन साहित्यावर टिकात्मक चर्चा करणे.
  - आपल्या शोधनिबंधाची योग्यता अधिक दर्शविण्यासाठी विद्वानांची मते त्यांची नावे न टाकता आपल्या शोधनिबंधात घेणे

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- संशोधन प्रस्तावामध्ये कोणकोणत्या बाबींचा समावेश असावा.
- विषयाची निवड करताना कोणत्या बाबींचा विचार करावा लागतो.
- प्रबंध आणि शोध निबंध हयातील फरक स्पष्ट करा.
- संशोधन प्रक्रियेमधील मार्गदर्शकाचे महत्व स्पष्ट करा.
- संशोधनाचा दर्जा राखण्यासाठी कोणत्या बाबींची काळजी घेणे आवश्यक असते.
- संशोधन प्रक्रियेमधील आर्थिक संयोजनाविषयी माहिती लिहा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- व्याकरण आणि शुद्धलेखन ह्यांचे संशोधनातील स्थान काय असते.
- नाट्यक्षेत्रामध्ये संशोधन करताना कोणकोणत्या पायऱ्यांचा अवलंब केला जातो आणि त्यांचे महत्व हया विषयी सविस्तर चर्चा करा.
- संशोधनातील महत्त्वाच्या टप्प्यांचे स्वरूप विषद करा.
- प्रबंध लिखाणातील "करू नयेत" अशा गोष्टींची माहिती सांगा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

- 'संशोधन ही एक सामाजिक जबाबदारी आहे.' हया संज्ञेचे विवेचन करा.
- संशोधनातील नैतिकता आणि अनैतिकता हयांचे सोदाहरण परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे दीर्घ उत्तर लिहा.

16

नाट्यक्षेत्रामध्ये संशोधन करताना कोणकोणत्या पायऱ्यांचा अवलंब केला जातो आणि त्यांचे महत्व हया विषयी सविस्तर चर्चा करा.

- 9) हेनरिक इब्सन यांचे नाट्यकार्य ---- भागांत विभागले आहे.
 अ) एक ब) दोन
 क) तीन ड) चार
- 10) सॅम्यूल बॅकेट यांचे नाव ---- या नाटकामूळे जगप्रसिद्ध झाले.
 अ) मिस ज्यूली ब) हॅम्लेट
 क) वेटिंग फॉर गोदो ड) यांपैकी नाही
- 11) 'समर अँड स्मोक' या नाटकाचे लेखक ---- हे आहेत.
 अ) सॅम्यूल बॅकेट ब) ऑर्थर मिलर
 क) ऑर्थर ग्रे ड) टेरेन्स
- 12) ---- हा वास्तवादी वा निसर्गवादी रशियन नाटककार समजला जातो.
 अ) चेकॉव्ह ब) मिर्नॅन्डर
 क) टॉमस कीड ड) शेक्सपीअर
- 13) 'द एम्परर जोन्स' हे नाटक ---- यांचे आहे.
 अ) हेनरिक इब्सन ब) ऑर्थर ग्रे
 क) युजिन ओनिल ड) यांपैकी नाही
- 14) 'एण्ड गेम' हे ---- यांचे नाटक आहे.
 अ) सॅम्यूल बॅकेट ब) हेनरिक इब्सन
 क) शेक्सपीअर ड) सिनेका
- 15) ---- या नाटकाचे लेखक युजिन ओनिल होय.
 अ) द हेअरी ऐप ब) फादर
 क) ऑल माय सन्स ड) फॉक्सरॉक्स
- 16) ---- यांच्या शोकनाट्यात साधारणपणे एकाच व्यक्तीभोवती दुखाचे जाळे विणलेले असते.
 अ) शेक्सपीअर ब) हेनरिक इब्सन
 क) सिबेका ड) टेरेन्स

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) स्टॅनिस्लाव्हस्की मेथड स्पष्ट करा.
 ब) पिझिकल थिएटरविषयी माहिती लिहा.
 क) अँब्सर्ड थिएटरविषयी माहिती लिहा.
 ड) ऑस्कर वाइल्ड या नाटकाविषयी माहिती लिहा.
 इ) शेक्सपीअरच्या पात्रनिर्मितीविषयी माहिती लिहा.
 ई) इपीक थिएटरविषयी माहिती लिहा.

- प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 16**
- अ) शेक्सपिअरच्या एलिझाबेथन थिएटरविषयी माहिती आकृतीसह स्पष्ट करा.
ब) टेनिस विल्यम्सची नाटयशैली स्पष्ट करा
क) सॅम्युल बॅकेट यांच्या 'वेटिंग फॉर गोदो' या नाटककाराविषयी माहिती लिहा.
ड) शेक्सपिअरच्या मॅक्बेथ या शोकांतीकेबद्दल चर्चा करा.
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 16**
- अ) टेनिसी विल्यम्सची नाटयशैली व नाटकातील आशय विषय यांविषयी चर्चा करा.
ब) स्टीनबर्गची प्रायोगिकता व अभिव्यक्तवादी नाटयतंत्र विषद करा.
- प्र.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 16**
- शेक्सपिअरच्या 'हॅम्लेट' या शोकांतिकेबद्दल सविस्तर चर्चा करा.

- 9) ---- नाटयगृहाचे प्रेक्षागार, वृंदस्थल किंवा ऑर्केस्ट्रा हे महत्वाचे भाग आहेत.
अ) रोमन ब) ग्रीक
क) इटालियन ड) जर्मन
- 10) रोमन रंगभूमीवरील ---- हा पहिला नाटककार होय.
अ) मिर्नॅन्डर ब) प्लॉट्स
क) सॉफक्लिझ ड) मॅक्बेथ
- 11) एलिझाबेथन नाटयगृहात विस्तृत मध्यवर्ती जागा असायची त्याला ---- म्हणत.
अ) पीट ब) सीट
क) कीट ड) यांपैकी नाही
- 12) रोमन रंगभूमीवरील आज एकूण ---- सुखांतिका उपलब्ध आहेत.
अ) 20 ब) 25
क) 26 ड) 30
- 13) ग्रीक रंगभूमीवर आज फक्त ---- नाटके उपलब्ध आहेत.
अ) 32 ब) 40
क) 25 ड) 46
- 14) कोरस, मुखवटे व कलाकृतीतील एकात्मता हे ---- रंगभूमीचे वैशिष्ट्य आहे.
अ) ग्रीक ब) रोमन
क) जर्मन ड) युरोपियन
- 15) सॉफक्लिझ हा ---- होता.
अ) शोकांतीकाकार ब) सुखात्मिकाकार
क) नायक ड) खलनायक
- 16) ग्रीक व रोमन नाटयांचा उल्लेख सहसा ---- असा केला जातो.
अ) प्राकृतनाटय ब) अभिजातनाटय
क) संस्कृतनाटय ड) यांपैकी नाही

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) ग्रीक रंगभूमीविषयी माहिती लिहा.
ब) रोमन रंगभूमीवरील नाटककार नेव्हिअसचे योगदान स्पष्ट करा.
क) मिर्नॅन्डर हा ग्रीक रंगभूमीवरील दुसरा महत्वाचा सुखात्मिकाकार का समजला जातो.
ड) रोमन नाटयगृहाची रचना स्पष्ट करा.
इ) शेक्सपिअरच्या नाटकांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ई) ग्रीक नाटकांतील मुखवट्यांविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

16

- अ) ग्रीक रंगभूमीवरील सुखात्मिका लिहिणाऱ्या नाटककारांविषयी माहिती लिहा.
ब) रोमन नाटककार प्लॉट्स व टेरेन्स यांच्या सुखात्मिका नाटकांची चर्चा करा.
क) चतुरस्त्र नाटयगृहाबद्दल माहिती आकृतीसह स्पष्ट करा.
ड) एलिझाबेथकालीन रंगभूमीविषयी माहिती सांगून त्याच्या नाटयगृहाची रचना कशी होती हे स्पष्ट करा.

- प्र.4** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **16**
ग्रीक नाटकाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगून नाटयगृहाची रचना व नाटकातील मुखवट्यांविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- किंवा**
- शेक्सपिअरच्या नाटकांची वैशिष्ट्ये सांगून एलिझाबेथकालीन रंगभूमीचा अस्त कशाप्रकारे झाला. हे स्पष्ट करा.
- प्र.5** भरतमुनींनी केलेल्या नाटयगृहाच्या विकृष्ट, त्र्यस्त व चतुरस्त नाटयगृहांची माहिती आकृतीसह सविस्तरपणे स्पष्ट करा. **16**

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Essay Writing-II (MA22307)**

Day & Date: Tuesday, 09-01-2024

Max. Marks: 80

Time: 11:00 AM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) योग्य पर्याय निवडा.

04

- 1) ग्रीक नागरीक — नावाचे डायनायस्सचे स्तवनगीत म्हणत.
अ) अरायन   ब) डिथिरॅब
क) लुडी   ड) यांपैकी नाही
- 2) रोमन रंगभूमीवर होणारे उत्सव — या नावाने ओळखले जाते.
अ) लुडी   ब) मुडी
क) कुडी   ड) यांपैकी नाही
- 3) — हा रोमन रंगभूमीवरील पहिला नाटककार होय.
अ) विल्यम शेक्सपीयर   ब) हेन्रिक इब्सन
क) प्लॉट्स   ड) थेस्पीस
- 4) मॅक्बेथ नाटकात खलनायक — हाच नायक आहे.
अ) मॅक्बेथ   ब) प्लॉट्स
क) डायनायस्स   ड) थेस्पीस

ब) योग्य जोड्या लावा.

04

- 1) ग्रीकांचा निसर्गदेव   अ) शोकांतिका
- 2) सॉफक्लीझ   ब) शोकांतिकाकार
- 3) सिनेका   क) डायनायस्स
- 4) रोमिओ अँड ज्युलिएट   ड) रोमन नाटककार

क) पुढील विधाने चूक की बरोबर ओळखा.

04

- 1) ग्रीक रंगभूमीवरील नाटकांमध्ये नाटककार संगीत व दिग्दर्शन करित नसत.
- 2) कोरस, मुखवटे, स्थल-काल कृतीतील एकात्मकता हे ग्रीक रंगभूमीचे वैशिष्ट्य आहे.
- 3) रोमन रंगभूमीवरील नाटककारांपैकी सिनेका हा सुखात्मिकाकार होता.
- 4) हॅम्लेट ही केवळ एलिझाबेथनकालीन रंगभूमीवरील नव्हे तर पाश्चात रंगभूमीवरील श्रेष्ठ शोकांतिका मानली जाते.

- ड) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.
- 1) ग्रीक रंगभूमीवर पहिला नट आणण्याचे श्रेय कोणाला जाते?
  - 2) अॅरिस्टॉफनीझ हा सुखात्मिकाकार होता की शोकांतिकाकार ?
  - 3) नेव्हिअस हा कोणत्या रंगभूमीवरील नाटककार आहे?
  - 4) एलिझाबेथकालीन रंगभूमीचीच नव्हे तर पाश्चात्य रंगभूमीवरील श्रेष्ठ शोकांतिका कोणती?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 16

- अ) ग्रीक नाटयगृहाची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) ग्रीक नाटकांतील काव्यात्मकता स्पष्ट करा.
- क) रोमन रंगभूमीचा अस्त कशाप्रकारे झाला?
- ड) एलिझाबेथकालीन रंगभूमीवरील प्रकाशयोजना आणि वेशभूषा थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) रोमन नाटककार टेरेन्स यांविषयी थोडक्यात माहिती द्या.
- ई) शेक्सपिअरच्या नाटकांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.3 पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 16

- अ) ग्रीक रंगभूमीवरील सुखात्मिका लिहिणाऱ्या नाटककारांविषयी माहिती लिहा.
- ब) रोमन नाटककार प्लॉट्स व टेरेन्स यांच्या सुखात्मिक नाटकांची चर्चा करा.
- क) एलिझाबेथकालीन रंगभूमीविषयी माहिती सांगून त्याच्या नाटयगृहाची रचना कशी होती, ते स्पष्ट करा.
- ड) ग्रीक रंगभूमीविषयी माहिती व स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 16

- अ) ग्रीक नाटकांची ठळक वैशिष्ट्ये सांगून नाटयगृहाची रचना व नाटकांतील मुखवट्यांविषयी चर्चा करा.
- ब) एलिझाबेथकालीन रंगभूमीवरील शेक्सपिअरच्या नाटकांची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे उत्तर सविस्तरपणे लिहा. 16

- ग्रीक आणि रोमन रंगभूमीवरील नाटकारांविषयी सविस्तर चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Modern Indian Theatre (MA22401)

Day & Date: Monday, 18-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडा.

12

- 1) शिक्षण प्रणाली वर थेट भाष्य करणारे नाटक
अ) पाहिजे जातीचे   ब) श्यामची आई
क) संगीत शिक्षणाची ऐशीतैशी   ड) झेंडूची फुले
- 2) राज्य नाट्य स्पर्धेच्या प्राथमिक फेरीतून बाद ठरविण्यात आलेले नाटक
अ) मादी   ब) शांतता! कोर्ट चालू आहे
क) सखाराम बाईडर   ड) पुरूष
- 3) 'कर्पूर मंजिरी' या प्राकृत नाटकाचे भाषांतर यांनी केले.
अ) मोहन राकेश   ब) जयशंकर प्रसाद
क) भारतेन्दु हरिश्चंद्र   ड) गिरीश कर्नाड
- 4) योग्य क्रम ओळखा.
अ) भारत दुर्दशा, अंधेर नगरी, प्रेम जोगिनी, सती प्रताप
ब) प्रेम जोगिनी, भारत दुर्दशा, सती प्रताप, अंधेर नगरी
क) सती प्रताप, अंधेर नगरी, भारत दुर्दशा, प्रेम जोगिनी
ड) अंधेर नगरी, सती प्रताप, भारत दुर्दशा, प्रेम जोगिनी
- 5) 'करुणालय' हे ---- आहे.
अ) प्रकाशित काव्य   ब) अप्रकाशित काव्य
क) नृत्य काव्य   ड) काव्य नाट्य
- 6) जाती व्यवस्था आणि धर्म व्यवस्था यांना विरोध करणारे नाटक
अ) तलेदण्ड   ब) घाशीराम कोतवाल
क) तो मी नव्हेच   ड) खुर्ची का मिरची
- 7) जयशंकर प्रसाद यांना लिखाणाच्या ---- युगातील प्रमुख समजले जाते.
अ) मायावादी   ब) छायावादी
क) कायावादी   ड) परकायावादी
- 8) 'टिपू सुल्तानचे स्वप्न' हे नाटक कुणी लिहिले....
अ) जयशंकर प्रसाद   ब) प्र. के. अत्रे
क) मोहन राकेश   ड) गिरीश कर्नाड

- 9) गिरीष कर्नाड हयांची बहुतांश नाटके ---- हयांनी मराठी मध्ये भाषांतरीत केली.
 अ) सारंग देशपांडे   ब) सलोनी देशपांडे
 क) सुलभा देशपांडे   ड) सरोज देशपांडे
- 10) भारतीय लोककथा, लोककला, गजाली, आणि मिथके हयांचा प्रभाव ---- हयांच्या नाटकावर दिसून येतो.
 अ) जयशंकर प्रसाद   ब) सतिश आळेकर
 क) शफाअत खान   ड) भीष्म सहानी
- 11) जयशंकर प्रसाद हयांचे पहिले राजकीय नाटक
 अ) राज्य   ब) श्रीराज्य
 क) राजा   ड) राज्यश्री
- 12) योग्य क्रम लावा.
 अ) कबीरा खडा बाजार में, हानुश, माधवी, मुआवजे
 ब) माधवी, कबीरा खडा बाजार में, मुआवजे, हानुश
 क) हानुश, मुआवजे, माधवी, कबीरा खडा बाजार में
 ड) हानुश, माधवी, कबीरा खडा बाजार में, मुआवजे

ब) योग्य जोड्या जुळवा.

04

- अ) घाशीराम कोतवाल   1) 1999
 ब) आधे अधुरे   2) 1969
 क) शोभायात्रा   3) 1964
 ड) कावळ्यांची शाळा   4) 1972

Codes:

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(B)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(C)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(D)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) 'खडीबोली' हया साहित्य प्रकाराबद्दल लिहा.
 ब) महानिर्वाण नाटकातील पात्ररचनेचे विवेचन करा.
 क) 'अंधेर नगरी' नाटकातील संघर्ष यावर टिपणी लिहा.
 ड) मोहन राकेश हयांच्या लिखाणाविषयी चर्चा करा.
 इ) सखाराम बाईंडर नाटकातील स्त्री पात्रांचे मनोविश्लेषण करा.
 ई) भिष्म साहनी हयांच्या लेखन कार्याचा आढावा घ्या.

प्र.3 कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

16

- अ) लेहरोंके राजहंस हया नाटकाच्या नाट्यांशाविषयी चर्चा करा.
 ब) शनिवार रविवार नाटकाचे समिक्षण करा.
 क) सतिश आळेकरांच्या नाटकांविषयी चर्चा करा.
 ड) जयशंकर प्रसाद यांच्या नाटकांचा आढावा घ्या.

- प्र.4 पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 16
- अ) विजय तेंडुलकर यांच्या नाट्य लेखन शैलीचे सोदाहरण विस्तृत विवेचन करा.
- ब) भारतेन्द्र हरीशचंद्र हयांच्या नाट्यकार्याचा आढावा घ्या.
- प्र.5 पुढील प्रश्नाचे उत्तर विस्तृतपणे लिहा. 16
- मराठी रंगभूमी आणि बंगाली रंगभूमी हयांची तुलनात्मक चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Theatre Techniques (MA22402)**

Day & Date: Tuesday, 19-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16
- अ) रिकाम्या जागा भरा. 04
- 1) नाट्यकला ही ---- आहे.

अ) गायनकला	ब) नृत्यकला
क) समूहकला	ड) यापैकी नाही
  - 2) तांबडा व हिरवा समप्रमाणात मिसळले की ---- प्रकाश होतो.

अ) पिवळा	ब) निळा
क) काळा	ड) पांढरा
  - 3) मंचवस्तूचे त्यांच्या उपयोगानुसार ---- प्रकार पडतात.

अ) एक	ब) दोन
क) तीन	ड) चार
  - 4) वायूप्रकाशाचा उपयोग ---- सालापर्यंत रंगमंचावर होत असे.

अ) 1789	ब) 1779
क) 1879	ड) 1889
- ब) योग्य जोड्या लावा. 04
1) दृश्याची भौगोलिक परिस्थिती	अ) महत्त्वाकांक्षा
2) लंब रेषा	ब) चंचलता
3) समांतर रेषा	क) हवामान
4) तिरपी रेषा	ड) यातना
- क) पुढील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा. 04
- 1) दृश्यबंधात वापरलेल्या प्रत्येक वस्तूमधून एकच भाव व अर्थ प्रकट झाला पाहिजे.
  - 2) अल्पतम दृश्यबंधाचा उपयोग नाट्यनिर्मितीत सरळ वास्तववाद व प्रभाववाद या शैलीमध्ये केला जातो.
  - 3) नाटकात खऱ्या नाट्यवस्तूचा उपयोग कित्येक वेळा खर्चिक किंवा अशक्य असतो.
  - 4) 19 व्या शतकाच्या सुरुवातीस रंगमंच प्रकाशित करण्यासाठी गॅसलाईट्सचा उपयोग सुरु झाला.

ड) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) दृश्यबंध आयोजन करताना कोणत्या मूलभूत तत्वांचा विचार केला जातो?
- 2) 'जॅक नाईफ मंच' म्हणजे काय?
- 3) मंचवस्तू म्हणजे काय?
- 4) प्रकाशाचे परावर्तन म्हणजे काय?

प्र.2 पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) ट्रॅजेडी, कॉमेडी व सॅटिर या प्रकारच्या नाटकांसाठी ग्रीक रंगमंचावर कोणत्या प्रकारची दृश्यरचना करण्यात येत असे?
- ब) एकक दृश्यबंध म्हणजे काय?
- क) मंचवस्तू बनविण्याची पद्धत स्पष्ट करा.
- ड) लाईम लाईटचा वापर रंगमंचावर कशाप्रकारे केला जात असे?
- इ) पात्रांचे रंगमंचावर वास्तव स्वरूपात दर्शन घडविण्यासाठी कोणत्या गोष्टींचा विचार केला जातो?
- ई) रंगमंचावर पात्र वास्तवस्वरूपात दिसण्यासाठी रंगभूषाकाराने पात्राविषयी कोणती माहिती मिळविणे आवश्यक आहे?

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) नकली पुस्तके बनविण्याची पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) नाटकात आवश्यक तेवढा वास्तव आभास कसा निर्माण केला जातो?
- क) वेशभूषा योजनेत रंगरेषांच्या विविध गुणधर्मांचा उपयोग कसा होऊ शकतो स्पष्ट करा.
- ड) रेषारूप रंगभूषा म्हणजे काय?

प्र.4 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

16

- अ) प्रकाश आयोजनाच्या दृष्टीने आवश्यक असणारे प्रकाशाचे गुणधर्म सविस्तरपणे वर्णन करा.
- ब) भारतीय वेशभूषेचा इतिहास सविस्तरपणे मांडा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

दृश्यबंध व रंगमंचाचे सर्व प्रकार सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Essay Writing - III (MA22407)**

Day & Date: Wednesday, 20-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 अ) रिकाम्या जागा भरा.

04

- 1) ब्रेख्तच्या सिध्दांताला ---- म्हणतात.
अ) ब्रेक थिएटर   ब) ग्रीक थिएटर
क) एपिक थिएटर   ड) ग्लोब थिएटर
- 2) घरंगळणाऱ्या मोत्याच्या उदाहरणाला मेथड मध्ये ---- म्हणतात.
अ) जर   ब) भावस्मृती
क) स्नायूंची शिथिलता   ड) कार्यपध्दती
- 3) मदर करेज ॲन्ड हर चिल्ड्रन हे नाटक ---- वर भाष्य करणारे होते.
अ) नाझीवाद   ब) साम्राज्यवाद
क) भेदभाव   ड) अकारण भाव
- 4) माय लाईफ इन आर्ट हे ---- ह्यांचे आत्मचरित्र्य आहे.
अ) बर्तोल्त ब्रेख्त   ब) स्टॅनिस्लावस्की
क) ॲरिस्टॉटल   ड) भरतमुनी

ब) चूक की बरोबर ओळखा.

04

- 1) ब्रेख्तने हिटलरच्या हुकुमशाहीला आपल्या नाटकांमधून विरोध दर्शविला.
- 2) अभिनय प्रकटीकरण म्हणजे स्वतःला स्वतःने विचारलेले असंख्य प्रश्न.
- 3) भट्टलोलकाने नवव्या रसाचा सिध्दांत मांडला.
- 4) काव्यशास्त्रामुळे रंगभूमीच्या सौंदर्यामध्ये भर पडली.

क) अयोग्य ओळखा.

04

- 1) अमृतमंथन, अमृतनंदन
- 2) बॉस्को आर्ट थिएटर, मॉस्को आर्ट थिएटर
- 3) मुक्तक, सुक्तक
- 4) अलंकार, सालंकार

ड) योग्य जोड्या जुळवा.

a) ब्रेख्त	i) अमेरिका
b) मिलर	ii) भारत
c) स्टॅनिस्लाव्हस्की	iii) जर्मनी
d) अल्काझी	iv) रशिया

Codes:

	a)	b)	c)	d)
A)	i	iii	iii	iv
B)	iii	i	ii	iv
C)	ii	iv	iii	ii
D)	iii	i	iv	ii

प्र.2 खालीलपैकी प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) Method आणि Theatre of alienation ह्यांचा तुलनात्मक अभ्यास करा.
 ब) भूमिका उभी करताना भावस्मृतीचा उपयोग कसा होतो?
 क) वाचीक अभिनय म्हणजे काय हे सविस्तर सांगा.
 ड) अॅरिस्टॉटलच्या सौंदर्य शास्त्राचा थोडक्यात आढावा घ्या.
 इ) ब्रेख्तच्या त्रयस्थ भावाचा उपयोग सांगा.
 ई) 'जादुई जर' ह्या संकल्पनेचा नटाला कसा उपयोग होतो?

प्र.3 खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) काव्यशास्त्र म्हणजे काय ते सांगून 'To be or not to be...' ह्या संवादाचा रसास्वाद घ्या.
 ब) 'मदर करेज अॅन्ड हर चिल्ड्रेन' ह्या नाटकातील वेगळेपण मांडा.
 क) 'अमृत मंथन' ह्या नाटकातील संघर्षाविषयी लिहा.
 ड) भाव आणि विभाव परस्पर पुरक असतात हे सिद्ध करा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

- अ) रससिध्दांताचे विश्लेषण करा.
 ब) एलिएनेशन थिएरी बदल सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.5 सिस्टीम म्हणजे काय हे सविस्तर मांडा.

16